

LO CRIT D'ESPANYA

SETMANARI CARLISTA ILUSTRAT

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:

EN BARCELONA: trimestre.....1 pesseta
 FORA: idem.....1'25 »

ULTRAMAR Y EXTRANJER
 trimestre2'50 pesseta

— Número solt: 5 céntims —

ADMINISTRACIÓ:

EN LA BIBLIOTECA TRADICIONALISTA
 Ronda Universitat n.º 14

APARTAT DE CORREUS, N.º 147
 ahont se dirigirà tota la correspondencia

— Número atrassat: 10 céntims —

iii. Barcelona. S. Mau. 66

*Excm. é Ylm. Dr. D. Salvador Casañas
 Bisbe d' Urgell*

NOSTRE RETRATO

No 'ns cap dupte que 'l veurán ab gust inmens tots nostres lectors y amichs.

Es lo del sabi, virtuos y modestíssim prelat d' Urgell, qual biografía es de sobras coneguda pera que tinguém de fer constar que, fill del poble y de familia modestíssima, ha arribat al alt lloch que degut no més que al seu talent y discreció ocupa avuy día; que la Canongía que l' hi fou donada per S. S. Pio IX ho va ser per la fama que obtingué en la famosíssima polémica que va sostenir ab lo Sr. Mañé y Flaquer en las columnas del *Diario de Barcelona*, derrotant á aquest, que no va poguer menos que confessarse vensut, y que á la seva diplomacia 's deu la felís resolució de no pochs conflictes ocorreguts durant lo temps del seu pontificat en lo govern de la República d' Andorra; mes tots aquets llors, ab ser tan preuhats, resultan eclipsats, comparantse ab lo que acaba de guanyar ab la carta preciosíssima que l' hi dirigí fá pochs días S. S. Lleó XIII, felicitantlo per la magnífica y oportuna Pastoral que publicá l' Ilm. senyor Casañas, condolentse de las qüestions que divideixen actualment als catòlichs espanyols.

Deu beneheixi 'ls esforços del digníssim successor del mártir Prelat Sr. Caixal, en portar la llum á las inteligencias enfosquidas ab las sombras del error, y allargui per anys incontables sa preciosa vida, pera bé de la Iglesia y d' Espanya.

Tals son los coralíssims desitjos d' aquesta publicació, que s' honra avuy presentant á sos lectors á un dels més fermes baluards del Catolicisme y de las bonas doctrinas en nostra pátria.—O.

LA SETMANA

TROBANTSE fora de Barcelona lo senyor Flordeíls, encarregat d' aquesta secció del periódich, me demana nostre director qu' escrigue unas quantas quartillas á fi y efecte de suplir á dit senyor.

Y velshi aquí com de cop y volta estich fet un *revistero sui generis*.

La veritat es, que la meva situació es bastant compromesa, al no sapiguer com ferho per comensar la meva espinosa tarea.

Relatar los fets de més importancia que han succehit en una setmana acompanyats de salpicants comentaris, no es lo mateix que escriure una poesia, no es igual que vertir conceptes si be ajustats á una forma métrica determinada, pero que en cambi poden desenvol·lar-se en un espay indefinible, que sols te per límits l' imaginació versificadora del poeta.

Lo camp del revistero es més reduhit y per lo tant més difícil de cumplir degudament.

Pró ja siga fentho á gusts de vostés ó al contrari (que es lo més probable) ocasionánloshi certa molestia justificada, tinch que cumplir mon compromís y fer de *tripas corazon* com diuhen los castellans.

·*·

L' assumpto que tan havia preocupat á 'ls barcelonines y que va ésser objecte de que passessin intranquilament alguns días, sembla que s' ha arreglat satisfactoriament.

Me refereixo á la pasada *huelga*.

Salvo raras escepcions, tots los treballadors van á sos quefers habituals, molts d' ells sense haver guanyat las vuyt horas que demanavan. Encara que n' hi han alguns que persisteixen ab las sevas demandas, d' aquí uns quants días, se pot assegurar que sols quedarà un pobre recort del día primer de maig, que d' avuy en devant segons comú aprobació será festa universal.

S' han contentat en ben poca cosa.

·*·

Un aconteixement important ha tingut lloch en la setmana qu' acaba de transcórrer.

Lo afamat *diestro* Salvador Sanchez (Frascuolo) se ha tallat la coleta.

Aquí en aquesta ditxosa terra ahont los assumptos administratius, están relegats al olvit, los interessos morals y materials condemnats á perpétuo extranyament y la protecció á la industria comers y agricultura es una farsa contínua, se considera com un acte transcendentalíssim per la patriótica historia lo mero fet de que un aplaudit torero se haja retirat á la vida privada.

Per xó molts periódichs portan una extensa y detallada biografía, ab la resenya de las feridas qu' ha rebut exercint la seva profitosa carrera.

Per xó en las conversas dels aficionats al *flamenco arte* sols s' escoltan *ays* llastimosos per la inconparable pérdua ocasionada ab motiu de tan fatal y sensible resolució.

Per xó volen guardar dita *coleta* com una de las joyas més inestimables que tindrán las generacions venideras dels decantats progressos del sigle de las llums.

Los espanyols podrém estar faltats de una escuadra poderosa que sapiga defensar en totas parts lo pabelló nacional, podrém careixer de homes intel·ligents que sápigam dirigir d' una manera acertada 'ls destins de la pátria, tot aixó y altres cosas que callo podrán faltarnos, però lo qu' es toreros y xarlatans crech ne tenim més que estrellas conta 'l firmament, y gotas de aygua la mar.

Y es perquè, desenganyintse, com que son los dos oficis que donan més, tothom procura formar en un ó altre per alcansar en pochs anys, una fortuna, únich ideal á que aspira la moderna humanitat.

¡Quín país y quín paisanatjel!

·*·

La temperatura que regna aquestos días á Barcelona es molt variable. Y sembla estrany, porque ja som al poétich mes de las flors, ahont se comensa á respirar las olorosas fragancias que despedeixen mil y mil delicadas floretas, impregnant la atmósfera d' un ambient exquisit y agradable.

Aquest es lo mes en que la natura mostra sas riquíssimas galas, omplint d' alegría 'ls cors, qu' esbategan á impuls de vivificants sentiments enardits ab l' espectacle de esplendorosa vida y animació que 'n tot arreus se manifesta.

¡Benhaija aquet mes, símbol de esperansas é ilusions que si convé resultarán fallidas!

·*·

Una trista nova tinch que comunicar á 'ls lectors del CRIT.

Lo vetera y pundonorós cavaller Excmo. Sr. Marqués de Valdespina, está malalt de gravetat.

Se li han administrat los Sants Sacraments qu' ha

rebut de una manera digna, propia de un exemplar catòlic y un militar esforsat.

Confíem en que nostres lectors aixecarán las suas pregeries fins al trono del Altíssim, demanant lo prompte restabliment del Bayardo viscaí qu' ha derramat la sanch en cent combats, del conseqüent carlista mirall perenne de llealtat y heroisme, si es que aixís convé per la regeneració de nostre pobre Espanya.

BERNAT XINXOLA.

AL SR. BISBE CASAÑAS

SONET

Oh! príncep del saber..... Ta gloria es tanta que 'l poble embadalit ton nom admira, y es l' Esglesia ta mare preferida qu' al tenirte per fill, lo goig l' encanta.

Per lo mon vas cumplint ta missió santa de combatre l' error qu' en terra mira abatint son orgull; y encesa pira mantens de foch sagrat qu' al vil espanta.

Igual que 'l mártir-Deu, en ta infantesa omplires de virtuts ta llar obrera, y, com éll, combatires ab rudesia dels nous rabins la rassa mercadera. Adalit ets potent que al tigre doma, qu' entussia al creyent, y admira Roma.

A.

LO VIATJE DEL MARQUÉS DE CERRALBO

EN ESPLUGA DE FRANCOLÍ

¿Quína població es Espluga 'm deya entre mí mateix al empèndre desde Tarragona la martxa cap allí?

No vaig tardar en tenir satisfets los meus desitjos. Espluga, digué un fill d' ella, es una vila bastant nombrosa. Una vila ahont de fet hi governa don Carlos.

Allí no hi ha liberals. ¡Qué ha d' haber! Si desde la autoritat al nen que va ha estudi; desde 'l propietari al pobre arrendatari y treballador, no tenen més ideas que las nostras; més Rey que 'l senyor Duch de Madrid.

Parlar d' un liberal y més d' un republicá á aquells honrats vehins, es parlarlosi del diable.

Segons tinch entés, entre 'ls mils habitants d' Espluga n' hi ha *dos ó tres* que son *republicans*.

Y ho sentho per ells, perque ningú 'ls pot veurer, las vellas quan los vehuen se senyan y diuhen ¡ave María Puríssima! y la gent formal los té abandonats del tot.

Quan don Carlos crida 'ls espanyols verdaders pera defèndre ab las armas la Religió de nostres pares, la pátria menyspreada per fills espurs y 'ls drets d' una causa justa, la Espluga de Francolí quedá sense jóvent, donant ella sola prou número de voluntaris pera formar un batalló.

Després de la guerra á que posá fi ab perdigons de plata lo general del llorón, l' entussiasme per nostra causa en l' Espluga no s' ha perdut, molt al contrari, allí tots los carlistas están prompts á cumplir son deber ahont se 'ls cride.

Proba aixó que dich las festas allí celebradas ab motiu de la visita del Marqués de Cerralbo.

Y aixó que 'l pensament d' aquest no era principal-

ment lo de visitar Espluga, sino donar una ullada, com aymador que es del art, al monastir de Poblet, una de las joyas més ricas d' Espanya arruinada per los partidaris de la llibertat.

Al sortir lo tren que conduhía als personatjes carlistas, de Picamoixons, ja comensaren á experimentar lo que 's aquella terra.

En Montblanch forem rebuts d' una manera entusiasta que ratllaba al deliri.

L' andén estava ple de góm á góm. Una música tocaba la martxa de don Carlos. Lo ball dels bastons, entreteniment típic del poble, nos mostraba las sevas habilitats. Centenars de personas assaltaren lo tren pera acompanyarnos á Espluga. Grans tronadas axordaban l' espay.

Allí vaig compèndre lo que deuría ser la terra de Xauxa si se realisés un jorn lo somni dels poetas.

En mitj de grans vivas, aplaudiments y altrás demostracions d' afecte, arrancá 'l tren; fins aquest s' havia tornat carlista perque tota la llarga fila de cotxes estava ocupada per los carlistas.

En un wagó se donaban frenéticas viscas, en altres una música tocaba la martxa de don Carlos y en tots se conversaba, aixís en familia, tirant mil plans que de debó voldria que 's realisessin.

Arribarem á la estació d' Esplugas. Tot lo poble estava allí format. Allí no hi havían representants ni comissions; las familias hi baixaren en comporació y crech, que 'l poble, deixat algunas donas que 's quedaren á fer l' escudella catalana, era tot en massa al andén de la estació.

Després del viscas y presentacions de rúbrica y de expresar lo senyor Bernat, la primera figura d' Espluga, la satisfacció que sentía tota la vila al rebre al digne representat de don Carlos, s' organisá la comitiva vers la població.

La gent allí reunida buscá las dresseras pera arribar á Espluga ans que nosaltres

L' entrada fou comparable á la rebuda. Sortí á rebrens una música, y fins la gent que te dret per ferho nos presentá las armas.

Lo poble se reuní altre vegada acompanyantnos á la plassa.

La carrera fou verdaderament trionfal. Los balcon atestats y fins per las teuladas hi havia minyons que aplaudían al Marqués de Cerralbo.

—¡Jo no sé que farán los carlistas de l' Espluga demá que guanyém, me digué un de la comitiva y que es dos vegadas varó, si be que una ab *bl*

—Deixaho correr.—respongué, demá será un altre día y ja sabrán inventar alguna altre cosa los de Espluga.

En la plassa major lo digne Rector sortí de la Iglesia á saludar al Marqués, qui visitá lo temple parroquial y los principals objectes que atesora.

Després anarem á Poblet. De la visita á aquest monastir no 'n parlaré, perque ni m' he proposat fer ressenyas de monuments artístichs ni per altre part vuy imprimir una nota trista en aquesta carta, com ho faría si deya lo que fou y lo que es avuy lo lloch ahont nostres principals Reys y Comtes sembraren sa riquesa pera aixecar un edifici tan gran en la historia com gloriós en l' art religiós de nostra pátria.

Visitat lo monastir hi hagué un gran dinar en una fonda d' un establiment de camp que hi ha á mitj camí.

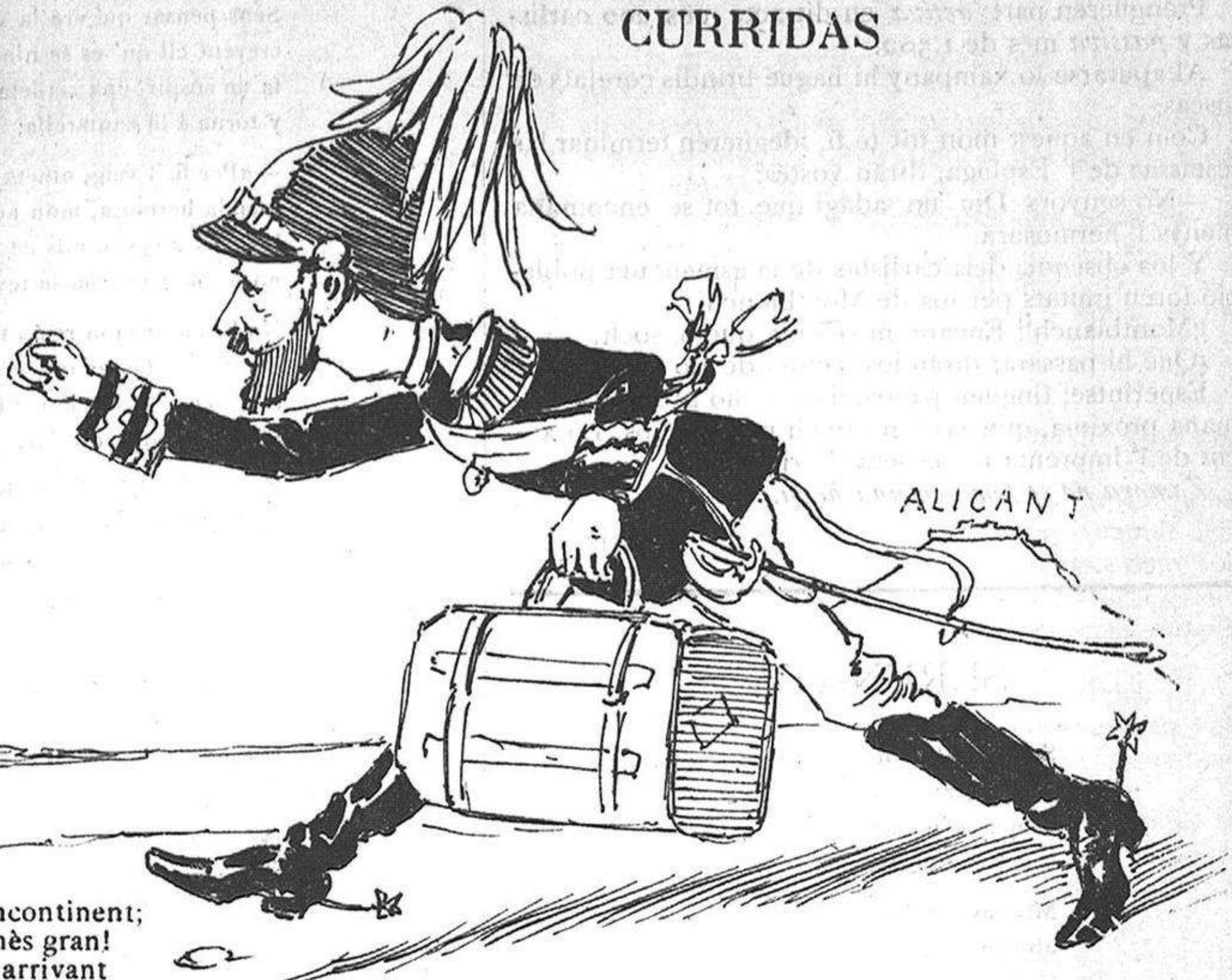
EPISSODI CULINARI

No es aixó mala tragedia!...
Tan bè que feya l' arrós!
¿S' ha vist *sinc* més atrós?
¿més cruel?... (Fém la comedia.)

CURRIDAS

Me n' hi vaig incontinent;
quina desgracia més gran!
Si al menos en arriuant
'm nombressin president...

—¡Si surto d' aquest bullit
sense qu' hagi de curarme,
juro á Sant Roch no posarme
may més lo gorro freigit!

Gay-Lussac

Prengueren part *activa* en dit acte uns 200 carlistas y *passiva* més de 1.500.

Al apurarse lo xampany hi hagué brindis corejats de viscas.

Com en aquest mon tot te fi, ¿deguéren terminar las festassas de l' Espluga, dirán vostés?

—No senyors. Diu un adagi que tot se encomana menys l' hermosura.

Y los obsequis dels carlistas de la esmentada població foren imitats per los de Montblanch.

¡¡Montblanch!! Encare 'm sembla que hi soch.

¿Qué hi passará? dirán los lectores de LO CRIT.

Esperintse; tinguen paciència y ja ho sabrán la setmana próxima, que avuy no tinch prou temps. Lo xicot de l' imprenta me espera l' original.

Zamora no se tomo en una hora.

EQUIS.

SERENATA

Sota 'l balcó de sa aymada
á las dotze de la nit,
comensa 'n Paco aixirit
la serenata estudiada.

Mes, avans de comensar,
ab ganas de ferho bé,
fá un cigarro de papé
y 'l coll comensa á escurar.

Per si surt sa dolça nina
tot sentint la serenata,
s' arregla bé la corbata
y 'l seu guitarró n' afina.

S' assenta prop d' una parra
pren alé, fá un trino ó dos,
y comensa tot melós
al compás de la guitarra:

—«Surt al balcó, prenda mía,
surt nina de mos amors,
surt ponzelleta d' olors,
surt estrelleta del día,

encés d' amors jo t' espero;
lo veuret es mon afany;
no 'm donguis cap desengany
perque sens tú 'm desespero.

Escolta, dolça hermosura,
escolta á ton aymador,
puig está dintre mon cor
ta hermosíssima figura.»—

En aquest moment precís,
mentres está dihent aixó,
surt una vella al balcó
qu' estava en lo mateix pis.

Es lletxa, desdentegada,
calva, ulls fondos; nas de ganxo
y á més d' aqueix xafarranxo,
cara seca y arrugada.

Sens pensar qu' era la vella
creyent éll qu' es sa nineta
fa un sospir, una rialleta
y torna á la cantarella:

—«Per fi 't veig, nineta meva,
prenda hermosa, mon anhel;
los teus ulls son ulls de cel
no hi há cara com la teva.

No hi há al mon rosas més bellas
que las de tas galtas, no,
ni en cap lloch nas tan bufó,
ni tan bufonas orellas.

En lloch hi há tant garbo y sal,
en lloch tan hermós perfil,
son tas dents com lo marfil
y tos llabis de coral.

Ningú al món t' estima més
que l' aymant qu' aquí t' espera,
sols ta rosa cabellera
fá á mon cor volcán encés.

—¿M' estimas, nina bonica?
¿M' estimas força á ne mí?—
Y la veu de dalt diu:—Sí,
esperat aquí una mica.—

Entra á dins..... agagafa un gibrell....
l' ompla d' aygua..... surt á fora.....
l' aboca., y en tan mal' hora
va moure un gran desgabell;

cigarro, Paco, la parra
y l' asiento, en un moment
va quedar fet un torrent
y aixafada la guitarra,

y en Paco fent un mal gesto
tot tremolant com un peix
va contestá allí mateix:

—Ay, amor, comu mi has puestu.—

BATLLORI PICAFORT.

À BERNAT XINXOLA

SONET

Es extrany que no 'm s' haigi ocorregut
ab tants y tants de versos com he fet
escriure alguna volta algun sonet,
Per veure si es, com diuhen, tan pelut.

Per la curiositat avuy mogut,
vaig á compondre'n un ben ó mal tret;
si acás em surt un xich acabadet,
lograr lo que ben pochs hauré pogut.

Comenso, donchs, ab ánim esforsat,
á compondre 'l sonet que he decidit.....
¡Apa, mussal tants cops m' has inspirat,
y per ton valiment tan bé hi sortit.

¡No 'm deixis en eix cas tan apurat!....
¿Es dir, que no 'n fas cas? Donchs, ¡bona nit!

DR. CHAS-CAS.

CRIDORIAS

¡Justicia de Deu!

Recordarán los lectores de lo CRIT D' ESPANYA que quan va ocrorrer á Valencia la salvatjada lliberal contra 'l marqués de Cerralbo, los republicans de *double*, los possibilistas, van ser los únichs que manifestaren son regositj, los únichs que aplaudiren als cafres lliberals de la ciutat del Cid.

Ab lo qual demostraren sa petitesa gens envejable per cap persona que se estime.

¡Quí 'ls había de dir als possibileros que 'l seu canari fora, á no tardar, objecte d' una estrepitosa xiulada y *algo* mes!

Segons noticias de bona mena, en Castelar determiná fer un viatge polítich per algunas poblacions de Alicante.

Sense anunciar res emprengué la marxa, y cap á Novelda falta gent.

Y en efecte, al entrar en aquella població, fou obsequiat ab un concert de xiulets, moris y *fuerras*, que obligá á n' en Castelar á retirarse á una casa de camp d' un rich propietari que no te res de democrátich.

Nosaltres no citém aquest fet, impropí sempre, pera alegrarnos de la xiulada, com ho feren los possibilistas al tenir lloch las cafreradas de Valencia.

Nos fem eco del mateix pera demostrar que no 's pot alegrar ningú del mal del proxim.

Y máxime en un país com Espanya, ahont hi ha un govern tan lliberal que 's molt aficionat als xiulets.

Per lo demés, doném lo pésame al partit possibilista.

Perque desgraciadament per ell no es tan *popular* com se pensava.

·*·

Y are filosofant sobre l' assumpto ó xiulada ab que ha estat obsequiat lo jefe dels corsaris, dech dir que honra més una cafrerada com la que sufrí á Valencia lo marqués de Cerralbo, que la xiulada de 'n Castelar.

Ab la primera, demostrá lo poble amotinat que lo partit carlista no s' inmuta per una xiulada sola.

Y tenía rahó, perque está ja acostumat á sentir xiular.... balas. Y á ferlas xiular per las orellas dels lliberals.

Y no per las dels possibilistas, perque aquestos ja may han tingut prou valor pera sortir de casa seva.

Quan se tracta d' una xiulada á secas com la que escoltá en Castelar la cosa ja cambia d' aspecte y de importancia.

Perque 'l poble de Novelda, *verbi gratia*, sab perfectament que pera *obsequiar* y fer caurer del burro á certs polítichs, basta 'l xiularlos.

Rifarse 'ls, en una paraula, no tinguent cap necessitat d' incomodarse com ho feren los valencians.

Ni de demanar auxili á cap *Sapiña*.

Encara que no arribe á la categoría del escuder del don *Quijote*.

·*·

La Publicidad, al ferse eco de la xiulada de Novelda, no vol donarli gran importancia.

Fá bé. Perque ja la té tota. Y diu que més greu li haguera sabut que 'n Castelar hagués estat xiulat á

Valencia, com en Cerralbo, y á Zaragoza, Sevilla, etc., com en Cánovas.

Si en Castelar hagués visitat recientment aquestas ciutats que anomena, potser tindria quelcom de rahó l' orga del possibilitisme.

Peró que jo sápigam no ha fet més que passarhi de llarch.

Que ho probi de visitarlos, y veurém.

Perque ha de tenir en compte que 'l xiular es un vici social de gran moda.

·*·

Además, l'argument de *La Publicidad* no resa per nosaltres.

Habentse passejat, casi triunfalment, en Cerralbo per poblacions molt més importants que la ciutat dels *chés*, com Barcelona, per altrás tan populosas com Tarragona, Tortosa, Olot, Girona, Igualada, Vich, Manresa, etc., etc., y per tan anti-carlistas com Ripoll, Martorell, etc., etc.

Y aixó seguidament sense reposar á cap lloch.

A lo cual donaba temps pera prepararse als que volguessen xiular y alborotar, ab la circumtancia que nosaltres no simpatisém ab en Sagasta.

Ja ho veu donchs *La Publicidad* que si ab aixó se té popularitat é importancia, lo partit carlista ne té per vendre.

·*·

Un periódich nocedalí dona compte de la desaparició de *Don Ramón*, anunciantla ab las següents paraulas:

«¡Gracias á Deu! Ha deixat de publicarse lo periódich desvergonyat, etc., etc.,»

Aixó per si vostés no ho entenen vol dir. ¡Gracias á Deu! Ja tením mort al que tants mals ratos nos feu passar.

Peró fins ab aixó se equivocan, perque *Don Ramón* ha deixat hereu.

El Papelito.

¡Cuidado donchs á treurers las mans del cap!

·*·

La *huelga* va de baixa, però la bruticia de Barcelona deu anar de puja.

Perque fa algunas setmanas que no s' escombran los principals carrers y Ramblas.

¡Y donchs que fan los favoritos dels regidors que figuran com escombriayres á las llistas del municipil

·*·

Nostre benvolgut amich lo Reverent Pbre. Pere Collell, ha sigut nombrat Beneficiat de la Santa Esglesia Catedral de Girona, en virtut de brillantíssimas oposicions tingudas lloch en aquella ciutat immortal.

Certament no altre resultat podía esperarse d' home de tant vast saber é ilustració.

Sía la més complerta enhorabona.

·*·

ULTIMA HORA

Al entrar en premsa 'l present número, rebém noticias més consoladores de la salut del Sr. Marqués de Valde-Espina, que ha experimentat lleugera milloria en sa enfermetat.

SUCCESOS DE NOVEL·DA

—Es una gran indecencia
y una molt cobarda lluytal
—Cál... Es que s' ha tombat la truyta
comensada allá á Valencia.

SASTRERIA CATÓLICA

Vestits á mida desde las classes regulars á las més superiors.

GÉNEROS DEL PAIS Y EXTRANGERS

Preus relativament baratos segons classe.

14, TAPINERÍA, 14—BARCELONA

LLANA Y MANXIULAS

Llibre de molta gresca, prosa y vers, dedicat als *llanuts*; ab manxiulas pel clatell dels *esquilats*, y una *Carsó de la Llana*, en solfa, que cantada deixa ab un pam de nás als *sabelluts*. La portada del llibre es llampanta, ab molta llana, caps de bé estisoras, estrelles ab cúa... lliberal, etc., etc.

PREU: 4 RALS

LA TABOLA

150 riallas, 3 rals.—Un llibre premiat, que abans valia 2 rals, UN RALET.—De venda en aquesta administració.

Fábrica de cotillas de varias clases

DE

FILLAS DE DUAT

ENVIO Á PROVINCIAS

Platería, 42, entrada Palau, 7, -2.º-2.^a

Sucursal: LA ARCHIDUQUESA

Carrer dels Archs, 4—BARCELONA

ENQUADERNACIONES

en un dia luxosas y senzillas *en lo taller de*

PENELLA Y BOSCH

Molas, 29, prop la de Fontanella

BARCELONA.

GENEROS DE PUNT

DE

GONZALO COMELLA

3. Carrer de la Boquería, 3.—BARCELONA

TANCAT LOS DIAS DE FESTA.

ESTAMPERIA

de NTRA. SRA. DE LA MERCÉ
de MARIANO DE LA C. CODINA

Taller d'imatjes de fusta, de totes classes.

FÁBRICA DE MARCHS

Oleografías, cromos, grabats, felicitacions, sorpresas, etc.

ENVÍO A LAS AMÉRICAS

TANCAT LOS DIAS DE FESTA.—ARCHS, 7, BOTIGA